

Telemaatikateenuse osutajate seire kokkuvõte

Täiendatud 19.09.2016

1. Seire eesmärk

Andmekaitse Inspeksioon viis perioodil juuli-august 2015 läbi omaalgatusliku seire, et saada ülevaade isikuandmete töötlemise olukorrast telemaatikateenust osutavates ettevõtetes (edaspidi teenuseosutaja).

Seire puudutas eelkõige telemaatika tehnoloogial põhinevat erinevate liikuvate objektide nagu näiteks sõidua autod, raskeveokid, bussid, veekogudel liikuvad alused jms jälgimise ja juhtimise teenuseid.

Seire eesmärk ei olnud uurida telemaatikateenuse kasutamise seaduslikkust. Teisisõnu ei uuritud seire käigus seda, kas ja millistel eesmärkidel kliendid (näiteks tööandjad) telemaatikateenust kasutavad ning kas kasutamise eesmärk ja tingimused on kooskõlas seadusega.¹

Seire käigus uuriti, kuidas telemaatikateenuse osutaja ise töötleb selle teenuse raames isikuandmeid.

2. Seiratavad ettevõtted

Seire läbiviimiseks saatis Andmekaitse Inspeksioon 8-le teenuseosutajale küsimustiku, millele vastasid G4S Eesti AS, Oskando OÜ, GSMValve OÜ, Go GPS Service OÜ, CarCops OÜ, Hansavalve OÜ.

Inspeksioon tänab ettevõtjaid panustatud aja eest küsimustele vastamisel.

3. Mis on telemaatikateenused?

Telemaatikateenused võimaldavad saada ülevaate näiteks sõiduki asukohast, läbitud kilomeetritest, sõiduki kiirusest ja kütusekulust. Samuti sellest, kui kaua sõiduk ühest punktist teise sõitis või erinevatel aadressidel peatus. Kirjeldatud andmeid on teenuse klientidel võimalik teenuseosutaja veebi- ja/või nutirakenduse abil vaadata kas reaajas või hiljem vastavatest koondraportitest. Näiteks käivitada veebikaardil animatsioon, mis näitab sõiduki liikumist soovitud ajavahemikul. Samuti on telemaatikateenuste üheks võimaluseks elektroonilise sõidupäeviku pidamine, kuhu kliendid peavad sisestama ainult sõidu liigi (era- või ametisõit), ja /või sõidukit kasutanud isiku nime. Kõik teised andmed on telemaatikateenus sõidupäevikusse juba eeltäidetult ise kandnud (sõidu kuupäev, läbitud kilomeetrid). Teenuse klientideks võivad olla nii organisatsioonid kui eraisikud.

4. Telemaatikateenus ja isikuandmed

4.1. Isikuandmed

1 Tööandja poolt jälgimisseadmete kasutamise tingimusi on selgitatud Andmekaitse Inspeksiooni koostatud juhises „Isikuandmete töötlemine töösuhetes”, p 3.5.1.

Vastavalt [seadusele](#)² on isikuandmed mis tahes andmed tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta, sõltumata sellest, millisel kujul või millises vormis need andmed on.³ Isikuandmeteks on näiteks jälgimise all oleva liikuvvahendit kasutava inimese nimi ja kontaktandmed. Aga samuti inimesega seotud sõiduvahendi asukohta ja elukoha andmed.

Isegi kui teenuse kliendiks on juriidiline isik, näitab inspektsiooni praktika, et sageli ongi telemaatikateenusega varustatud sõidukite kasutus isikustatud. St kliendid saavad teenuse veebirakenduses siduda sõiduk konkreetse inimese nimega. Paljudel juhtudel jääb kliendi sõiduk töötaja kasutusse ka väljaspool tööaega (sõites autoga töölt koju) ning teenuseosutaja infosüsteemi salvestuvad seega ka andmed sõidukite tööajavälise asukohta ja liikumise kohta.

Seega kui liikuvvahendite kasutajad on isikustatud, tekivad telemaatikateenuse osutaja infosüsteemi isikuandmed ning telemaatikateenuse osutaja on seega isikuandmete töötaja.

4.2. Andmete töötlemise eesmärk ja tähtaeg

Kõnealuste andmete töötlemisel tuleb eristada:

- 1) kliendi poolt andmete töötlemise eesmärki,
- 2) telemaatikateenuse osutaja poolt andmete töötlemise eesmärki.

Teenuse tellija määrab ise, mis eesmärgil ta teenust kasutab (nt sõidukite kaitse varguse vastu, sõidupäeviku pidamine, töötajate kontrollimine, töö korraldamine) ning vastutab ise selle eest, kas ta kasutab teenust seaduslikult.⁴ Teenuse kasutamise eesmärgist lähtuvalt peab teenuse kasutaja ka määrama, kui kaua tal on vaja andmeid teenuseosutaja infosüsteemis säilitada (näiteks varguse vastu kaitsmisel piisab väga lühikesest säilitamistähtajast, samas kui sõidupäeviku puhul tuleb lähtuda maksuarvestusega seotud dokumentatsiooni säilitamise reeglitest). Teenuseosutaja selles osas ise kliendile tähtaegasid ette kirjutada ei saa.

Telemaatikateenuse osutaja seevastu töötleb liikuvvahendite juhtide isikuandmeid teenuse tellijaga (nt juhi tööandja) sõlmitud lepingu täitmiseks. Teenuseosutaja peab kindlaks määrama, kui kaua ja mis andmeid tal endal on vaja säilitada kliendiga sõlmitud lepingu täitmiseks (nt teenusega seotud sidearvetega seoses).

Telemaatikateenust võidakse osutada eraldiseisva teenusena, kuid see võib moodustada ka osa turvateenusest. Viimasel juhul peab teenuseosutaja täitma turvaseadusest tulenevaid reegleid ka telemaatikateenuse osutamisel (nt andmete säilitamise tähtaeg).

4.3. Andmete töötlemise turvalisus

Isikuandmete töötlemine on isikuandmetega tehtav toiming, sealhulgas isikuandmete kogumine, salvestamine, juurdepääsu võimaldamine või päringute teostamine ja väljavõtete tegemine.⁵

2 Isikuandmete kaitse seadus (IKS).

3 IKS § 4 lg 1.

4 Klient vastutab, et tal on olemas õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks ning kas teenusega kogutavad andmed on selle eesmärgi jaoks vajalikud ega ole ülemäärased.

5 IKS § 5.

Isikuandmete kaitseks on isikuandmete töötaja kohustatud täitma isikuandmete töötlemise nõudeid sh rakendama organisatsioonilisi, füüsilisi ja infotehnilisi turvameetmeid. Tagatud peab olema andmete terviklus⁶, käideldavus⁷ ning konfidentsiaalsus.^{8 9} Isikuandmete töötaja on kohustatud kujundama ettevõtte, asutuse või ühenduse töökorralduse niisuguseks, et see võimaldaks täita andmekaitse nõudeid.¹⁰

5. Seire tulemused

Andmekaitse Inspeksioon saatis seire läbiviimiseks küsimustiku 8-le ettevõttele, millele vastas 6. Ühe vastanud ettevõtte sõnul ei osuta nad telemaatikateenuseid.

5.1 Teadlikkus isikuandmete töötlemisest

Kaks seiratavat teenuseosutajat viiest ei ole teadlikud isikuandmete töötlemise põhimõtetest. Seire vastustes mainiti, et telemaatikateenuse osutamise käigus ei töötle kliendi isikuandmeid mitte nemad, vaid kliendid. Inspeksioon on selgitanud seire kokkuvõtte punktis 4.1., et teenuseosutaja infosüsteemides toimub isikuandmete töötlemine ja telmaatikateenuse osutaja on seega isikuandmete töötaja.

Ainult üks teenuseosutaja on kehtestanud isikuandmete töötlemise osas eraldi eeskirjad.

5.2. Volitatud töötlejad ja andmemajutus

Inspeksioon soovis teada, kas:

- 1) teenuseosutajad majutavad klientide andmeid enda serverites või kasutavad selleks teisi andmemajutusteenust pakkuvaid ettevõtteid (volitatud töötlejad);
- 2) andmed majutatakse Eestis või piiritaga;
- 3) volitatud töötlejate nimed on kirjas teenuse osutamise lepingutingimustes.

Kõik viis vastanut kasutavad andmemajutuseks ettevõtteväliseid partnereid. Ühel juhul kasutab teenuseosutaja andmemajutuseks Hollandi ettevõtet ja klientide andmed majutatakse Hollandis. Ülejäänud teenuseosutajate klientide andmed majutatakse Eestis.

Ainult üks teenuseosutaja vastas, et volitatud töötlejate nimed on kliendiga sõlmitavas lepingutingimustes kirjas.

5.3. Infotehnilised turvameetmed

Inspeksioon soovis teada, milliseid turvameetmeid teenuseosutaja oma infosüsteemides andmete sh isikuandmete kaitseks rakendab ning milliseid lahendusi klientide tuvastamisel (autentimine) kasutab.

6 Andmete põhinemine algallikal ning veendumus, et need pole hiljem muutunud või neid pole volitusteta muudetud.

7 Andmete õigeaegne ja hõlbus kättesaadavus selleks volitatud isikutele.

8 Andmete kättesaadavus ainult selleks volitatud isikutele.

9 IKS § 24, 25.

10 IKS § 25 lg 2 punkt 7.

Valdavalt on kasutusel asjakohased meetmed. Kasutatakse tule müüri, andmete krüpteerimist sh krüpteeritud kanal andmete edastamisel kliendi arvuti ja teenuseosutaja infosüsteemide vahel. Ühe teenuseosutaja sõnul on turvameetmete tagamine pandud andmeid majutava ettevõtte õlule.

Klientide tuvastamisel kasutavad kõik vastanud kasutajanime ja parooli. Kolm teenuseosutajat on kehtestanud ka nõuded parooli minimaalsele pikkusele.

5.4. Telemaatikateenuse väljalülitamise võimalus

Üks meede, mis aitaks telemaatikateenuste kasutamisel vältida riivet isikute eraelule, on võimalus telemaatikateenus sõidukis välja lülitada. Inspeksioon peab siin silmas eelkõige sõidukis olevat lülitit, millega sõiduki kasutajal on võimalik sõidukisse paigaldatud telemaatikateenuse juhtseade (nn kontrolleri) näiteks tööväliseks ajaks või puhkusel olles välja lülitada.

Teenuseosutajate sõnul on teenusega liituvate klientide nõue aga just see, et telemaatikateenust ei oleks võimalik lihtsate vahenditega katkestada. Seda põhjusel, et ainult nii on näiteks sõiduki varguse korral võimalik sõiduki asukoht kiiresti tuvastada. Teise põhjusena nimetati vajadust registreerida sõidupäeviku pidamiseks kõik sõidud.

Klientide soovil võimaldavad kaks teenuseosutajat siiski vastavaid vahelüliteid sõidukitesse paigaldada.

5.5. Isikuandmete säilitustähtajad

Kuigi isikuandmete kaitse seadus ei näe ette isikuandmete säilitamiseks konkreetseid tähtaegu, ütleb seadus, et kui isikuandmete töötlemise eesmärk on saavutatud või see on ära langenud, on teenuseosutaja kohustatud kliendi andmed viivitamata sulgema või kustutama.¹¹ Andmete säilitustähtajad võivad tulla eriseadustest, näiteks raamatupidamise seadus, turvaseadus.

Seire vastused näitasid, kõik viis teenuseosutajat säilitavad klientide andmeid eesmärgipäraselt.

6. Kokkuvõte

Isikuandmete töötlemise olukord telemaatikateenust osutavates ettevõtetes on Andmekaitse Inspeksiooni arvamusel rahuldav. Klientide andmed majutatakse nii Eestis kui teistes Euroopa Liidu riikides, kus kehtib ühtne andmekaitseregulatsioon. Andmete säilitamistähtajad on eesmärgipärased.

Seire tulemusena toob inspeksioon välja järgmised kitsaskohad:

- 1) mitte kõik teenuseosutajad ei ole teadvustanud ja arvestanud, et telemaatikateenuste osutamisel toimub isikuandmete töötlemine;
- 2) mitte alati ei kajastu kliendi ja teenuseosutaja vahelistes lepingutes või teenuseosutaja võrgulehel andmemajutusteenust pakkuvate ettevõtete (volitatud töötleja) kontaktid;

11 IKS § 24 punkt 1.

3) kõik seiratud ettevõtted kasutavad klientide tuvastamisel ainult kasutajanime ja parooli lahendust. Klientidele esitatavad nõuded parooli pikkuse osas ei ole piisavad. Inspeksioon soovib kasutada parooli pikkusega vähemalt 9 tm. Täpsemaid soovitusi paroolile saab lugeda inspeksiooni [võrgulehelt](#).

Tugevama turvalisuse tagamiseks klientide tuvastamisel soovib inspeksioon kasutusele võtta ID- kaart, ja/või mobiil-ID lahendused.

Andmekaitse Inspeksioon peab tarvilikuks jätkata järelevalvetegevusi telemaatikateenuste valdkonnas.

Täiendatud 19.09.2016

Andmekaitse Inspeksioon viis juunis 2016 seire järeltegevusena läbi kohapealse kontrolli ettevõttes Metrotec OÜ. Peale kontrollkäiku esitas ettevõtte inspeksioonile ka kirjalikud vastused seire raames esitatud küsimustele. Inspeksioon ei tuvastanud isikuandmete töötlemise osas rikkumisi. Peame üldpilti rahuldavaks. Asjakohased on samad tähelepanekud, mida kirjeldasime seire kokkuvõtte punktides 1-3.